

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

ศึกษาความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม
อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

A Study of the Belief on Evil in Buddhism of the High School Students in Doi Sake
Witthayakhom School Doi Saket District Chiang Mai Province

พระมหากฤต จิตวิริโย (อินทรานาคะไชย)

Phramaha Krit Thitaviriyo (Intranakhachai)

เทพประวิณ จันทร์แรง

Thepprawin Chanraeng

เทวัญ เอกจันทร์

Tewan Eakjan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อระดับความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบการบรรยาย ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ด้านพฤติกรรมทางพระพุทธศาสนาในครอบครัว มีระดับการปฏิบัติเป็นบางครั้ง ค่าเฉลี่ย 2.82 อาทิเช่น ผู้ปกครองได้สอนท่านให้เว้นจากการละเมิดศีล 5 เพราะการละเมิดศีล 5 เป็นเหตุแห่งการทำบาป ด้านการอบรมเลี้ยงดู พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับเป็นบางครั้ง ค่าเฉลี่ย 3.43 อาทิเช่น ผู้ปกครองจะดุดำและลงโทษทันทีที่ท่านทำผิด โดยที่นักเรียนไม่มีโอกาสที่จะอธิบายถึงความผิดนั้น ด้านพฤติกรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียน พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับเป็นบางครั้ง ค่าเฉลี่ย 3.48 ด้านกายกรรม พบว่า อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยมีค่าเฉลี่ย 4.34 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยทุกรายการ ด้านวจีกรรม พบว่า อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย ค่าเฉลี่ย 4.13 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยทุกรายการ ด้านมโนกรรม พบว่า อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย ค่าเฉลี่ย 4.26 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยทุกรายการ สรุปโดยภาพรวมพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคมมีความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ : ความเชื่อ. บาป. พระพุทธศาสนา.

Abstract

This thesis aims to examine the fundamentals of Buddhism affecting the level of beliefs in evils among the high school students of Doi Saket Witthayakhom School, Doi Saket District Chiang Mai Province. This research carried out through a quantitative research method. All data were analyzed through frequency, percentage, mean and standard deviation and presented them in a descriptive table.

The results of the study revealed the general behavior of the students' family of Buddhism was at a certain level of practice, and it gains an average of 2.82. For example, parents instructed them to abstain from violating the Five Precepts because it was the cause of allowing evil. In the parenting aspect, overall, there was a level of practice at the Sometime Level; it gains an average of 3.43. For example, a student's parents would scold and punish them as soon as they made a mistake without communicating the opportunity to them to explain the reason for the offense. On the Buddhist behavior in schools, on average, it showed there was the practice at the Sometime Level, and it gains an average of 3.48. In terms of bodily actions, it overall reported the average of 4.34. They believed in evil, but remained in doubt. When considered at each question, it found they believed in evil, however, they produce questions about those evils. On the verbal action, it gains the average of 4.13, they believed in evil but however had doubts, considering on each question, it showed that they believed in evil but still had all doubts. On the mental action, on average of 4.26, they accept a belief in evil but remain in doubt. When considering on each of the questions, it showed they had doubts on every list. Broadly, it showed that high school students at Doi Saket Witthayakhom School believed in evil at a moderate level.

Keywords: Belief. Evil. Buddhism.

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ชาวไทยส่วนใหญ่นับถือ ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศนับถือพระพุทธศาสนาสืบต่อมาจากบรรพบุรุษ มีประวัติศาสตร์ปรากฏชัดเจน มีหลักฐานโบราณ ได้แก่โบราณสถานที่เป็นศาสนสถานโบราณวัตถุ เช่น พระธรรมจักร ใบเสมา พระพุทธรูป ศิลาคาริก เป็นต้น ประเทศไทยนั้นเป็นสังคมหนึ่งซึ่งยอมรับพระพุทธศาสนา และได้รับการหล่อหลอมจากหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา มีระบบความเชื่อ ความศรัทธาที่ตั้งอยู่บนรากฐานของปัญญา มีหลักความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุและผล กล่าวคือความเชื่อเรื่องกรรม เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อเรื่องผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ กรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ

ผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของกรรม จะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคตว่า ทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง 9 ประการ ตรัสธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดีทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่า “มนุษย์คือเราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดีก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิ์หลุดพ้นได้ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้เป็นแบบอย่าง”(พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). 2554 : 140)

บาปกล่าวได้ว่าเป็นหลักคำสอนที่สำคัญอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา ที่มีปรากฏในโอวาทปาฏิโมกข์หรือโอวาท แปลโดยใจความว่า “การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว นี่คือการสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย”(ขุ.ขุ. (ไทย) 10/90/50-51) เพื่อดำเนินไปสู่ทางแห่งความดีและความบริสุทธิ์แห่งจิต เพราะเมื่อบาปเกิดขึ้นแล้วย่อมจะนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ หลายประการอันเป็นทุกข์และโทษทั้งต่อตนทั้งต่อสังคมคนรอบข้างอีกด้วย อนึ่งพระพุทธศาสนาสอนเรื่องการทำความชั่วไว้ชัดเจนอยู่แล้วว่า “บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น คนทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว”(ส.ส.อ. (ไทย) 15/256/374) เพื่อให้เกิดความสงบสุขทั้งต่อตนเองและสังคมนั่นเอง อย่างไรก็ตาม พระพุทธศาสนาจะยั่งยืนคู่ชาติไทยได้นานเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความเชื่อ และความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนยังมีความเชื่อความศรัทธา ปฏิบัติตามหลักคำสอนโดยเคร่งครัด พระพุทธศาสนาก็จะเจริญรุ่งเรืองยั่งยืนสืบไป ทางตรงข้ามกันหากพุทธศาสนิกชนขาดความเชื่อ ความศรัทธา ไม่ปฏิบัติตามคำสอนดังกล่าว พระพุทธศาสนาก็อาจจะเสื่อมไปจากประเทศไทย ในสังคมไทยแต่เดิมมาชาวพุทธทั่วไปจะสอนบุตรให้เชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรม โดยเชื่อว่าถ้าทำดีแล้วจะได้บุญหรือได้ขึ้นสวรรค์ ถ้าทำชั่ว จะเป็นบาป ตายไปตกนรก ได้รับผลกรรมต่าง ๆ สรูปได้ว่า ศีลธรรมหรือหลักความประพฤติสำหรับราษฎร ท่านไม่ได้แยกสอนไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหาก แต่สอนรวมอยู่ในเรื่องเกี่ยวกับกรรมที่คนทุกคนไม่ว่าชนชาติใดเมื่อทำแล้วก็จะได้รับผลเสมอเหมือนกัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). 2543 : 34)

ปัจจุบันสภาพสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปมาก โดยมีความเจริญก้าวหน้าด้านวัตถุอย่างรวดเร็ว จนจิตใจของคนในชาติปรับเปลี่ยนให้สมดุลกันไม่ได้ จึงทำให้เกิดภาวะ “ล้าหลังทางวัฒนธรรม” (Cultural lag) กล่าวคือความไม่สมดุลระหว่างความเจริญทางวัตถุและจิตใจ สังคมไทยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัตถุอันเป็นอันมากแต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวหาได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขที่แท้จริง คนนิยมวัตถุมากขึ้นก็ย่อมมีกิเลสมากขึ้น และสิ่งที่ขาดคือศีลธรรม สภาพสังคมพองเฟะ ซึ่งสอดคล้องกับที่ จานงค์ ทองประเสริฐ กล่าวไว้ว่า “ในปัจจุบันนี้ความเจริญทางวิทยาศาสตร์ได้ก้าวเข้ามามีบทบาทอันสำคัญในการพัฒนาบ้านเมือง แต่พร้อม ๆ กันนี้วิทยาศาสตร์ก็ได้นำความยุ่งยากเข้ามาสู่สังคมไทยด้วย” (จานงค์ ทองประเสริฐ. 2512 : 17) จะเห็นได้ว่า การรับเอาอารยธรรมตะวันตกเข้ามาอย่างรวดเร็วโดยไม่มีวิจรรย์ญาณทำให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปโดยมีผลกระทบต่อสภาวะทางจิตใจของประชาชนจากเดิมที่เคยเลื่อมใส ศรัทธา มีทัศนคติที่ดีต่อศาสนาเปลี่ยนเป็นความลະเลຍขาดความศรัทธาถาง ไม่เชื่อในเรื่อง นรก-สวรรค์ หรือในเรื่อง บุญ-บาป ไม่ยอมรับหรือมีข้อกังขาในเรื่องกฎแห่งกรรม ลุ่มหลงในความเจริญด้านวัตถุจนขาดสติยั้งคิด และขาดสำนึกในความเป็นไทยที่เคยยึดมั่นในพระพุทธศาสนาจนขาดความเป็นพุทธศาสนิกชน

ที่ดีไปในที่สุดโดยนัยเดียวกัน พระราชวิสุทธิโมลี ได้กล่าวไว้ว่า “ชาวพุทธมีความลังเลใจไม่เชื่อในเรื่อง นรก-สวรรค์ หรือในบุญ-บาป เพิ่มมากขึ้น”(พระราชวิสุทธิโมลี. 2526 : 23)

ความเชื่อเรื่องกรรมหรือเรื่องบุญ-บาป ในสังคมไทยถือว่าเป็นรากฐานที่หยั่งลึกอยู่ในจิตใจของ พุทธศาสนิกชนแทบทุกคน เพราะพระพุทธศาสนาสอนให้เชื่อในกฎแห่งกรรม ดังที่ เสฐียรพงษ์ วรรณปก ได้กล่าวถึง พุทธพจน์ วัตตอนหนึ่งว่า “กมฺมุนา วตตตี โลโก” แปลความว่า สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม แต่ในปัจจุบัน ชาวพุทธ บางส่วนมีความลังเลสงสัย ไม่เชื่อเรื่อง บุญ-บาป เพิ่มมากขึ้น (เสฐียรพงษ์ วรรณปก. 2544 : 12) ดังที่ เสฐียรโกเศศ ได้กล่าวถึงความเชื่อทางศาสนาว่า “ความเชื่อเป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่งของศาสนา ถ้าขาดความเชื่อเสียอย่างเดียว ศาสนาก็ไม่มีความก้าวหน้า” (เสฐียรโกเศศ. 2515 : 30) และสุชีพ ปุญญานุภาพ ก็ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่า “บุคคลที่ขาดความศรัทธาเสียแล้วศาสนาที่ตนอ้างว่านับถือก็ไม่มีประโยชน์ ไม่เป็นที่พึ่งแก่บุคคลนั้นได้จริง” (สุชีพ ปุญญานุภาพ. 2516 : 13) นอกจากนี้ เสถียร พันธรังษี กล่าวถึงความเชื่อเรื่องบุญบุญ-บาป สรุปได้ว่า ความเชื่อในเรื่องของบุญ-บาปนี้ เป็นความเชื่อพื้นฐานอย่างหนึ่งที่เป็นองค์ประกอบของศาสนา ตั้งแต่ศาสนาในสมัยโบราณจนถึง ศาสนาในสมัยปัจจุบัน ศาสนาของชาวอัสสิเรียน (Assyian) โบราณ เชื่อผลของการกระทำความดีและความชั่ว ชาว อียิปต์โบราณมีการนำสัตว์ เช่น แพะ แกะ มาสังเวยเพื่อลดบาป ศาสนาคริสต์ก็มีคำสอนเรื่องบุญ-บาป และนรก- สวรรค์ ศาสนาพราหมณ์ของพวกอารยันก็เชื่อในเรื่อง บุญ-บาป แต่เน้นหนักไปในเรื่องของการบูชาัญญและการเอาใจ เทพเจ้าต่าง ๆ เพื่อจะพ้นบาปกรรมและได้ไปสู่สวรรค์ สำหรับพระพุทธศาสนานั้นก็สอนให้มีความเชื่อเรื่องบุญ-บาป เช่นเดียวกัน แต่ไม่เน้นการฆ่าสัตว์และมนุษย์และให้หันมาทำงานสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนการชำระจิตใจของตนให้ บริสุทธิ์แทน (เสฐียร พันธรังษี. 2521 : 17) ดังคำกล่าวของสุชีพ ปุญญานุภาพ ที่ว่า พระพุทธศาสนาซึ่งอุบัติขึ้น ท่ามกลางศาสนาพราหมณ์ และลัทธิต่าง ๆ มากมายในอดีตได้ปฏิรูปหลักคำสอนเรื่องบุญ-บาปของศาสนา พราหมณ์เสียใหม่ โดยสอนว่าการทำบุญที่จะต้องได้ผลนั้นจะต้องไม่มีการฆ่าสัตว์หรือฆ่ามนุษย์บูชาสังคตีสีลพิธีหรือ กระทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน หากแต่สอนให้ทำงานสังคมสงเคราะห์แทนการเบียดเบียน และให้หาทางชำระจิตใจของตน ให้บริสุทธิ์ว่าเป็นบุญ (สุชีพ ปุญญานุภาพ. 2516 : 130) จะเห็นได้ว่าทุกศาสนามีความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ปรากฏอยู่ ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบันและคงมีจุดมุ่งหมายเพื่อสอนให้ศาสนิกชนเป็นคนดีและมีศีลธรรมจริยธรรมอันจะ นำมาซึ่งความสงบสุข และความมั่นคงนั่นเอง

การปลูกฝังความเชื่อในพระพุทธศาสนาให้แก่เยาวชนเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เพราะหากเยาวชนมีความ เชื่อในพระพุทธศาสนา และมีความเข้าใจ เรื่องบาป ตามกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องแล้ว เมื่อเติบโต ใหญ่ ก็ จะ ตั้งมั่น อยู่ในศีลธรรม และ ปฏิบัติตน เป็นพลเมืองดีของสังคม และ ประเทศชาติ ดังที่ สมพร เทพสิทธิ์า กล่าวถึงปัญหาและความประพฤตินี้ไม่เหมาะสมของเยาวชน สรุปได้ว่า ประเทศไทยมีพลเมือง ประมาณ 60 ล้านคน ในจำนวนนี้ เป็นเยาวชนถึง 2 ใน 3 หรือประมาณ 40 ล้านคน เยาวชนได้รับการยกย่องว่าเป็น หัวใจและอนาคตของชาติ ความประพฤตินี้ของเยาวชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการศึกษาอบรมในด้านศีลธรรม วัฒนธรรม และจิตใจ จึงมีผลต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและความเจริญมั่นคงก้าวหน้าของประเทศ ความ

ประพุดิของเยาวชนจึงเป็นปัญหาที่น่าห่วงที่สุดปัญหาหนึ่ง (สมพร เทพสิทธา. 2542 : 17) ในทำนองเดียวกัน ปาน จันทรานูตร ก็ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า เด็กและเยาวชนมีบทบาทสำคัญยิ่งในทงวงการ เริ่มตั้งแต่ครอบครัว เด็กไม่ตีพ่อแม่ก็มีทุกข เมื่อเข้าไปศึกษาเล่าเรียนก็มีบทบาทสำคัญในสถานศึกษาทั้งทางดีและทางชั่ว มีผลกระทบถึงครูอาจารย์ โดยทั่วไปในที่สาธารณะ ความประพุดิของเด็กก็มีผลกระทบถึงเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลความสงบสุขของประชาชน แม้แต่ในวัดเด็กก็อาจจะก่อความวุ่นวาย หรือช่วยให้วัดเจริญเรียบร้อยได้ยาก (ปาน จันทรานูตร. 2523 : 22)

บَاب หมายถึง ความชั่ว สิ่งที่ไม่ดี สิ่งที่ไม่น่าปรารถนา ไม่น่าพอใจ ส่วนแรงจูงใจหรือมูลเหตุให้เกิดบَابหรือความชั่วมาจากสิ่งที่เรียกรวมๆ ว่า กิเลส ได้แก่สภาวะธรรมฝ่ายชั่วที่มีอยู่ในสันดานมนุษย์ปุถุชน มีลักษณะทำให้จิตเสื่อมทราม ชักจูงทำให้ความชั่วต่าง ๆ กิเลสเหล่านั้นเป็นสภาวะที่มีความสลับซับซ้อนและแฝงลึกอยู่ในจิตของมนุษย์ เป็นตัวคอยบังคับบัญชาพฤติกรรมทั้งหลายของมนุษย์ ให้เป็นไปต่าง ๆ ตามอำนาจหน้าที่ของมัน ทั้งรู้ตัวและไม่รู้ตัว กิเลสที่เป็นรากเหง้าของบَابหรือความชั่ว ที่กระตุ้นชักจูงเป็นสาเหตุให้มนุษย์หรือสรรพสัตว์กระทำความชั่ว ได้แก่อกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ และโมหะ นั่นเอง ที่เรียกว่าบَابนั้น จะต้องอยู่ในลักษณะหรือกรอบของกรรม ซึ่งอาจเกิดขึ้นทางกาย ทางวาจา หรือทางใจก็ได้ เมื่อเกิดขึ้นที่ใจแล้วย่อมเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องพันกันกับกาย วาจา แต่อย่างไรก็ตาม อกุศลกรรมที่เกิดขึ้นทางกายและทางวาจานั้นจะปรากฏให้เห็นได้ชัดเจนจากพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกมา นอกจากนี้ ความเยาววัยและขาดประสบการณ์ เยาวชนเหล่านี้จึงอาจมีความสับสน ไม่สามารถรู้ได้ว่าอะไรผิด อะไรถูก ไม่รู้บَاب ไม่รู้บุญ ไม่รู้ดี ไม่รู้ชั่ว ไม่กลัวกฎแห่งกรรม จนกล้าที่จะทำความชั่วได้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม มัวเมาในอบายมุข เช่น ดิทยาเสพติด ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ เล่นการพนัน ตลอดจนรวมกลุ่มก่ออาชญากรรมต่าง ๆ เป็นต้น ดังที่ พรณิ ชูทัย ได้กล่าวถึง เรื่องนี้ตามแนวคิดของ ฮาวิกฮอร์สต์ (Havighurst) ไว้ สรุปได้ว่า วัยรุ่นตอนต้นและตอนปลายที่มีอายุระหว่าง 12-18 ปี มีความรู้สึกและความเข้าใจเรื่องค่านิยมตลอดจนรู้จักตัดสินค่านิยมและมาตรฐานที่ตนควรยึดถือเป็นหลักเพื่อเป็นแนวทางชีวิต (พรณิ ชูทัย. 2522 : 12)

สรุปได้ว่า นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นผู้มีความรู้ในพระพุทธศาสนา มาแล้วจากการเรียนการสอนตามหลักสูตรและจากกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของทางโรงเรียน เช่น การเข้าร่วมศาสนพิธี การฟังธรรม การปฏิบัติสมาธิและเจริญปัญญา เป็นต้น แต่นักเรียนบางคนก็ไม่ได้ตั้งมั่นอยู่ในความเชื่อเรื่อง บุญ-บَاب ความดี ความชั่ว และกฎแห่งกรรมถูกต้อง ดังจะเห็นได้จากพฤติกรรมของนักเรียนที่กระทำผิดในด้านต่าง ๆ เช่น ผิดระเบียบวินัยภายในโรงเรียนตลอดจนปัญหาอื่น ๆ เช่น ยาเสพติด เป็นต้น

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีความเหมาะสมที่จะเป็นประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาความเชื่อเรื่องบَاب ได้เป็นอย่างดี เพราะเยาวชนในวัยนี้อยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่จะก้าวไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ และเริ่มมีความคิดพิจารณาเหตุผล ทศนคติ ค่านิยม กลุ่มเยาวชนในวัยเรียนดังกล่าวมีความเชื่อเรื่องบَاب ตามกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับใด เพื่อทราบถึงระดับความเชื่อดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้นำหลักอกุศลกรรมบถ ที่สามารถแสดงออกทางไตรทวารคือ กายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม ซึ่งสามารถวัดได้มาเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาาคม อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาระดับความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาาคม อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องศึกษาความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาาคม อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประชากรที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาาคม อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 360 คน โดยใช้สูตรเครจซี่และมอร์แกน (Krejci & Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 และขนาดกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยตามสูตรนี้ จำนวน 186 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน

วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ กำลังเรียนระดับชั้นเรียน สถานะในครอบครัว การอยู่อาศัยในครอบครัวในปัจจุบัน อาชีพของผู้ปกครอง ศาสนาที่นักเรียนนับถือ โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาาคม อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ แบบสอบถามมีจำนวน 15 ข้อ ใช้การคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยการแปลความหมายคะแนนแบบสอบถาม ใช้เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากเป็นเพศหญิง ด้านการศึกษาของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับชั้น ส่วนมากกำลังเรียนระดับชั้น ม.4 และ ม.6 รองลงมาคือ ม.5 สถานะในครอบครัว ส่วนมากเป็นบุตรคนที่ 1 รองลงมาเป็นบุตรคนที่ 2 การอาศัยอยู่ในครอบครัวในปัจจุบัน ส่วนมากอาศัยอยู่กับมารดาบิดา รองลงมาคืออื่น ๆ อาชีพของผู้ปกครองนักเรียน ส่วนมากจะประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงมาคือประกอบอาชีพเกษตรกร และอาชีพค้าขาย ศาสนาที่นักเรียนนับถือ ส่วนมากจะนับถือศาสนาคริสต์ รองลงมาคือนับถือศาสนาพุทธ

2. ปัจจัยพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ในแต่ละด้านมีดังนี้

2.1 ด้านพฤติกรรมทางพระพุทธศาสนาในครอบครัว โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติเป็นบางครั้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีข้อที่อยู่ในระดับเป็นส่วนมากคือ พ่อแม่ได้สอนให้ท่านเว้นจากอบายมุข สิ่งเสพติดให้โทษทุกชนิด รองลงมาอยู่ในระดับเป็นบางครั้ง เรื่องลำดับจากมากไปหาน้อยคือ พ่อแม่ได้สอนท่านให้เว้นจากการละเมิดศีล 5 เพราะการละเมิดศีล 5 เป็นเหตุแห่งการทำบาป พ่อแม่ได้สอนท่านให้รู้จักการไหว้พระสวดมนต์ เจริญสมาธิก่อนนอนทุกคืน พ่อแม่ได้อบรมพร่ำสอนปลูกฝังเรื่องการรักษาศีล การนั่งสมาธิ และการเจริญสติภาวนา และอยู่ในระดับเป็นส่วนน้อยคือ พ่อแม่จะชวนท่านทำบุญตักบาตรก่อนไปโรงเรียนทุกเช้า

2.2 ด้านการอบรมเลี้ยงดู โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับเป็นบางครั้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีข้อที่อยู่ในระดับเป็นส่วนมากคือ พ่อแม่จะกล่าวตักเตือนเมื่อลูกทำผิด รองลงมาคือ พ่อแม่จะปลอบใจและให้กำลังใจในยามที่ท่านผิดหวัง ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน และก่อนที่พ่อแม่จะลงโทษ มักจะบอกถึงสาเหตุและห้ามไม่ให้ทำสิ่งที่เป็นความผิดเช่นนี้อีก อยู่ในระดับเป็นบางครั้งคือ พ่อแม่จะดูค่าและลงโทษทันทีที่ท่านทำผิด โดยที่ท่านไม่มีโอกาสที่จะอธิบายถึงความผิดนั้น และอยู่ในระดับเป็นส่วนน้อยคือ เวลาที่ท่านทำอะไรผิด หรือทำในสิ่งที่เสียหาย พ่อแม่ไม่เคยตำหนิหรือดูค่ว่ากล่าว

2.3 ด้านพฤติกรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียน โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับเป็นบางครั้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีข้อที่มีระดับเป็นส่วนมากคือ โรงเรียนของท่านได้จัดกิจกรรมทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วม โรงเรียนของท่านจัดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา และโรงเรียนของท่านได้มีการอบรมพร่ำสอนให้นักเรียนได้ตระหนักถึงการรักษาศีล 5 และโทษของการล่วงละเมิดศีล 5 รองลงมาอยู่ในระดับเป็นบางครั้งคือ โรงเรียนของท่านจัดให้มีการกรรมการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนเป็นประจำทุกปี และโรงเรียนของท่านจัดโครงการครูพระสอนศีลธรรมเข้าไปสอนรายวิชาพระพุทธศาสนา ตามลำดับ

3. ความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม ด้านกายกรรม ด้านวจีกรรม ด้านมโนกรรม สรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านกายกรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยทุกรายการ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ เรื่องบาปเป็นของเฉพาะตน ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว การได้มาซึ่งทรัพย์สินเงินทองของผู้อื่นโดยเจ้าของเขาไม่ได้เต็มใจให้ถือว่าเป็นบาปตนเองไม่กล้าทำบาป แต่สั่งหรือใช้ให้ผู้อื่นทำแทน เพื่อการฆ่า การลัก การประพฤติดังพวกกับลูกเมียผู้อื่น ถือว่าเป็นบาป การฆ่า การเบียดเบียนผู้อื่น ถ้ามีเจตนาไม่ว่าจะฆ่าหรือเบียดเบียนด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม ถือว่าเป็นบาปทั้งนั้น การมีเพศสัมพันธ์กับภรรยา สามี หรือลูกหลานของผู้อื่น แม้จะสมยอมทั้งสองฝ่าย ก็ถือว่าเป็นบาป การทำบาปหรือ

สิ่งที่ไม่ดีไว้ จะส่งผลให้ผู้ที่ทำมีจิตใจที่เศร้าหมองไม่มีความสุข และบาปหรือสิ่งที่ไม่ดีที่ทำไว้ จะส่งผลไม่ดีต่อผู้ทำแน่นอน ไม่ขาดนี้ก็ขาดหน้า ตามลำดับ

3.2 ด้านจริกรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยทุกรายการ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ การพูดหลอกลวงผู้อื่นเพื่อไปค้าประเวณี ถือว่าเป็นบาป การพูดโกหกเพื่อหลอกลวงผู้อื่น ถือว่าเป็นบาป เพียงแค่คิดอยากได้ของของคนอื่น อยากจะฆ่าหรือคิดวางแผน จะทำในสิ่งผิดกฎหมาย ถึงจะยังไม่ลงมือทำถือว่าเป็นบาป การพูดส่อเสียดผู้อื่น พูดให้คนสองฝ่ายทะเลาะกัน ถือว่าเป็นบาป การพูดคำหยาบหรือข่มขู่ผู้อื่นให้กลัว ถือว่าเป็นบาป การพูดโกหก พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ เพื่อให้ได้เงินมาเลี้ยงครอบครัว ถือว่าเป็นบาป และการพูดเล่น พูดเรื่องไร้สาระ ไม่มีประโยชน์ ไม่เป็นไปเพื่อความสามัคคี ถือว่าเป็นบาป ตามลำดับ

3.3 ด้านมนกรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยทุกรายการ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ การฆ่า การลัก และการเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด ถึงจะแอบทำโดยไม่มีผู้พบเห็น ถือว่าเป็นบาป กรรมดีหรือกรรมชั่ว เป็นเรื่องเฉพาะตนจะทดแทนกันมิได้เสมือนการกินข้าวใครกินใครอิ่มถือว่าเป็นหลักความจริงในทางพระพุทธศาสนา เพราะความโลภ ความโกรธ และความหลงของคนเราเป็นเหตุ จึงทำให้คนเราทำความผิดได้ทุกรูปแบบ จิตที่ไม่บริสุทธิ์มีแต่ความโลภ ความโกรธ ความหลง ย่อมนำไปสู่ทุกข์หรืออนрк คนที่เคยทำผิดหรือเคยคิดผิดมาก่อน แต่ไม่กลับตัวกลับใจที่จะทำหรือคิดในสิ่งที่ถูกต้อง ถือว่าเป็นบาป และบางคนทำความชั่วมากมาย แต่กลับได้ดีมีฐานะร่ำรวย เป็นเพราะกรรมยังไม่ส่งผล ทำให้คนจำนวนมากเข้าใจผิด และหลงทำชั่ว ในที่สุดถูกตำรวจจับกุมดำเนินคดี และเห็นผู้ทำสิ่งที่ไม่ดีแล้วสะใจ ดีใจ หรือเห็นด้วยกับการกระทำของเขา ถือว่าเป็นบาป ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ด้านพฤติกรรมทางพระพุทธศาสนาในครอบครัว

โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติเป็นบางครั้ง ย่อมแสดงให้เห็นว่า ครอบครัวคือพ่อแม่ได้อบรมสั่งสอนให้นักเรียนผู้เป็นลูกให้ปฏิบัติตนในทางที่เหมาะสมถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ แต่นักเรียนหรือลูกนั้นได้นำไปปฏิบัติเป็นบางครั้ง จากการปฏิบัติเป็นบางครั้งนั้น ย่อมชี้ให้เห็นว่า นักเรียนหรือลูกมีความเชื่อเรื่องบาปน้อยหรือค่อนข้างไม่เชื่อว่าบาปมีจริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเด็กนักเรียนหรือลูกนั้นมีเหตุปัจจัยอื่นที่ทำให้มีแนวความคิดเรื่องบาปหรือความชั่วเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อยก็เป็นไปได้ จึงทำให้มีความเชื่อที่หลากหลายเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับเสถียร พันธรัชนี (2521 : 148) ที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ศาสนาโบราณ ว่า ความเชื่อและศาสนาย่อมเปลี่ยนแปลง หรือมีผู้นำไปใช้ในทางต่าง ๆ จึงนับเป็นตัวจักรและปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคม ความคิดโดยรวมของคนเปลี่ยนแปลงหรือถูกชักนำไปในทางต่าง ๆ ได้เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลง มีปัญหาใหม่ ๆ เกิดขึ้น ศาสนาย่อมมีส่วนช่วยแก้ไขหรือทำให้ปัญหาซับซ้อนขึ้นได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสินสมุทร พลพันธ์ (2544) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดเลย

ปรากฏว่า นักเรียนส่วนใหญ่ในจังหวัดเลยมีความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย โดยเฉพาะมีความเชื่อในเรื่องบุญ ด้านศีล ด้านทาน และด้านภาวนา ส่วนนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามด้านพฤติกรรมทางพระพุทธศาสนาในครอบครัว โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนมากนับถือศาสนาคริสต์ โดยภาพรวมจึงอยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นฐานความเชื่อระหว่างศาสนานั้นมีความแตกต่างกัน

ด้านการอบรมเลี้ยงดู

โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับเป็นบางครั้ง ย่อมแสดงให้เห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ นั้นเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ค่อนข้างจะเป็นประชาธิปไตยในครอบครัวพอสมควร พ่อแม่จะว่ากล่าวตักเตือนเมื่อลูกทำผิด จะปลอบใจและให้กำลังใจในยามที่ผิดหวัง ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน และก่อนที่พ่อแม่จะลงโทษ มักจะบอกถึงสาเหตุและห้ามไม่ให้ทำสิ่งที่เป็นความผิดเช่นนั้นอีก ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จากบุคคลในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากพ่อแม่ นั้น เป็นปัจจัยหลักที่จะส่งผลต่อความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี เพราะครอบครัวเป็นสถาบันหลักในการที่จะอบรมเลี้ยงดูลูกให้รู้สึกว่าคุณเองมีความรักและความอบอุ่นจากพ่อแม่ ในการหล่อหลอมให้ลูกเป็นคนดีในสังคมและเป็นที่ยอมรับของสังคมได้ในปัจจุบันและอนาคต ขึ้นอยู่กับการเอาใจใส่และการอบรมเลี้ยงดูลูกเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาสินสมุทร พลพันธ์ (2544)** ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดเลย พบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีส่วนสำคัญในการช่วยให้เด็กเกิดความเชื่อ ความศรัทธา และความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะถ้าพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ให้ความรักความสนใจ เอาใจใส่อบรมสั่งสอนลูกของตนในทางที่ดี ปลุกฝังความเชื่อ คำสอนในทางพระพุทธศาสนา เด็กก็จะรับรู้และเชื่อฟัง โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีความรักความอบอุ่นพ่อแม่มีเวลาให้ลูกซึ่งตรงข้ามกับครอบครัวที่เลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ไม่สนใจ ไม่ดูแลอบรมสั่งสอน เด็กก็จะขาดความอบอุ่นและเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อสังคม และอาจส่งผลทำให้กลายเป็นคนที่ไม่เชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **ฉลอง ภิรมรัตน์ (2521)** ได้กล่าวถึงวัยรุ่นว่า “วัยรุ่นจะดีหรือชั่วขึ้นอยู่กับให้การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ถ้าให้การอบรมเลี้ยงดูที่ดีที่ถูกต้อง ก็จะรอดพ้นจากระยะอันตรายไปได้ แต่ถ้าการเลี้ยงดูที่ผิด ๆ หรือไม่มีเวลาเอาใจใส่ลูกก็จะทำให้กลายเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดีได้...” ดังนั้น การอบรมเลี้ยงดูจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการอบรมสั่งสอนบุตร ไม่ว่าบุตรจะเป็นคนดีหรือไม่ ก็ล้วนแล้วแต่ขึ้นอยู่กับ การอบรมสั่งสอนทั้งสิ้น และการอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด และความเอาใจใส่จากบิดามารดาจึงเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เด็กได้ซาบซึ้งต่อคำสอนในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาเป็นต้น

ด้านพฤติกรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียน

โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับเป็นบางครั้ง ย่อมแสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันโรงเรียนได้กลายมาเป็นปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลในการที่จะปลุกฝังทั้งความรู้ ความเชื่อให้แก่ นักเรียนหรือเยาวชนของชาติเนื่องจาก

สภาพแวดล้อมในปัจจุบันนี้ทำให้นักเรียนส่วนมากมีเวลาอยู่ในโรงเรียนหรืออยู่กับกลุ่มเพื่อนมากกว่าที่จะอยู่กับครอบครัว เพราะพ่อแม่จำเป็นที่จะต้องเอาเวลาส่วนใหญ่อยู่กับการทำงาน เวลาที่จะอบรมสั่งสอนหรือทำกิจกรรมทางศาสนาร่วมกับลูกจึงมีน้อย ด้วยเหตุนี้ พฤติกรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียนจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญเป็นปัจจัยพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนา เพราะในโรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น โรงเรียนได้จัดกิจกรรมทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วม จัดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับ ศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา และได้มีการอบรมร่ำสอนให้นักเรียนได้ตระหนักถึงการรักษาศีล 5 และโทษของการล่วงละเมิดศีล 5 เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้นักเรียนได้ซึมซับพฤติกรรมที่ดีที่ได้รับจากโรงเรียนในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมสวัสดิ์ เตชพฤษภินันท์ (2553) เรื่อง “ความรู้ ความเชื่อ และพฤติกรรมเรื่องกฎแห่งกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร” พบว่า พื้นฐานทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียนส่งผลโดยตรงต่อความรู้ ความเชื่อ และพฤติกรรมเรื่องกฎแห่งกรรมของนักเรียน เนื่องจากโรงเรียนได้ให้ความสำคัญในการปลูกฝังอบรมสั่งสอนและจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี เช่นเดียวกับงานวิจัยของพระภิกษุพล กตสาโร (ทวงวณโรตอง) (2549) ซึ่งได้สรุปไว้ว่า ครู โรงเรียนมีอิทธิพลอย่างยิ่งในการปลูกฝัง และให้ความรู้ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมแก่นักเรียน เนื่องจากในปัจจุบันนี้นักเรียนส่วนใหญ่ได้ใช้เวลาอยู่ในโรงเรียนหรือกลุ่มเพื่อนมากกว่าอยู่กับครอบครัวหรือพ่อแม่

ด้านกายกรรม

โดยภาพรวมอยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยทุกรายการ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อเรื่องบาปด้านกายกรรมว่าสิ่งที่ทำแล้วเป็นบาปแต่ยังมีข้อสงสัย ซึ่งเรื่องบาปเป็นของเฉพาะตน ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว การได้มาซึ่งทรัพย์สินเงินทองของผู้อื่นโดยเจ้าของเขาไม่ได้เต็มใจให้ถือว่าเป็นบาป ตนเองไม่กล้าทำบาป แต่สั่งหรือใช้ให้ผู้อื่นทำแทน เพื่อการฆ่า การลัก การประทุพติผิดทางเพศกับลูกเมียผู้อื่น ถือว่าเป็นบาป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามมีความไม่มั่นใจว่าสิ่งที่ทำไปแล้วเป็นบาปทั้งหมดหรือเป็นบาปเพียงเล็กน้อย ตราบใดที่ไม่ได้ลงมือทำด้วยตนเองก็อาจจะไม่เชื่อหรือยังมีข้อสงสัย ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อในสาฬหสูตร อังคุตตรนิกาย เอกกนิบาต (อง.เอกก. (ไทย) 20/506/218) ความว่า อย่าได้เชื่อถือตามถ้อยคำที่ได้ยินได้ฟังมา ฯลฯ อย่าได้เชื่อถือโดยความนับถือว่าสมณะนี้เป็นครูของเรา จนกว่าเมื่อใดท่านทั้งหลายถึงรู้ด้วยตนเองว่าธรรมเหล่านี้เป็นกุศล ธรรมเหล่านี้ไม่มีโทษ ธรรมเหล่านี้ผู้รู้สรรเสริญ อย่างไรก็ตาม คติความเชื่อดั้งเดิมของสังคมในยุคนั้นซึ่งก็คือศาสนาพราหมณ์ ดังนั้น จึงมีส่วนที่เกี่ยวคู่กันและความเชื่อในสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติเหนืออำนาจของมนุษย์ธรรมดา ความเชื่อ นิสย ความคิดทั้งของแต่ละบุคคล และกลุ่มชนเป็นการแสดงความหมายทางอารมณ์ต่อธรรมชาติที่เกิดขึ้นหรืออำนาจของสิ่งลึกลับ และนำไปสู่พฤติกรรมเพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งชั่วร้ายหรือผลประโยชน์บางประการ

ด้านวจีกรรม

โดยภาพรวมอยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยทุกรายการ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อเรื่องการทำบาปว่าได้บาปแต่ยังมีข้อสงสัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนมีพื้นฐานความรู้หรือศาสนาที่แตกต่างกัน คิดเห็นความเชื่ออยู่ในระดับเดียวกัน จึงทำให้ระดับความเชื่อเหมือน ๆ กัน อาทิเช่น การพูดหลอกลวงผู้อื่นเพื่อไปค้าประเวณีถือว่าเป็นบาป การพูดโกหกเพื่อหลอกลวงผู้อื่น ถือว่าเป็นบาป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สมสวัสดิ์ เตชพทธรินันท์ (2553)** เรื่อง “ความรู้ความเชื่อ และพฤติกรรมเรื่องกฎแห่งกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร” จากการศึกษาถึงระดับความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร มีระดับความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมอยู่ระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ภัทรา บุญสุยา (2545)** เรื่อง “ศึกษาระดับและเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับไม่แน่ใจ

ด้านมนกรรม

โดยภาพรวมอยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยทุกรายการ ย่อมแสดงให้เห็นว่า มโนกรรมอันเป็นฝ่ายอกุศลหรือที่เรียกว่าเป็นบาปนั้น ทุกข้อนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามยังมีความเชื่อว่าเป็นบาปแต่ก็ยังมีข้อสงสัย อาทิเช่น การฆ่า การลัก และการเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด ถึงจะแอบทำโดยไม่มีผู้พบเห็นถือว่าเป็นบาป กรรมดีหรือกรรมชั่ว เป็นเรื่องเฉพาะตนจะทำแทนกันได้เสมือนการกินข้าวใครกินใครอิ่มถือว่าเป็นหลักความจริงในทางพระพุทธศาสนา เพราะความโลภ ความโกรธ และความหลงของคนเราเป็นเหตุ จึงทำให้คนเราทำความผิดได้ทุกรูปแบบ ดังกล่าวมาแล้วแล้วแต่เชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาสินสมุทร พลจันทร์ (2544)** ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดเลย ปรากฏว่า นักเรียนส่วนใหญ่ในจังหวัดเลย มีความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย โดยเฉพาะมีความเชื่อเรื่องบาป ด้านมนทุจริต ด้านวจีทุจริต และด้านกายทุจริต อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” สรุปได้ว่า ด้านพฤติกรรมทางพระพุทธศาสนาในครอบครัว โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติเป็นบางครั้ง จากข้อค้นพบนี้ ครอบครัวคือพ่อแม่ต้องเอาใจใส่ดูแลลูกและอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับเรื่องบาปบุญคุณโทษให้มากกว่านี้ ให้ลูกประพฤติปฏิบัติตนตามหลักคำสอนทางศาสนาให้มากกว่าที่เคยปฏิบัติมา ด้านการอบรมเลี้ยงดู โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับเป็นบางครั้ง และด้านพฤติกรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียน โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับเป็นบางครั้ง ด้านการอบรมเลี้ยงดูและด้าน

พฤติกรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ดังนั้นทางโรงเรียนคือครูและพ่อแม่ต้องดูแลเอาใจใส่อบรมเลี้ยงดูเด็กนักเรียนหรือลูกให้ดีกว่านี้ ส่วนความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม ด้านกายกรรม ด้านวจีกรรม ด้านมโนกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย จากข้อค้นพบนี้ ทำให้ทราบได้ว่านักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความเชื่ออยู่ที่ระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการนับถือศาสนาที่แตกต่างกันเป็นเหตุให้มีความเชื่อที่แตกต่างกัน ซึ่งส่วนมากนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามจะนับถือศาสนาคริสต์ การนับถือศาสนาก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งซึ่งส่งผลให้ระดับความเชื่อเรื่องบาปอยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย

เพราะฉะนั้น จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบาปของนักเรียนหรือกลุ่มผู้สูงอายุที่นับถือพระพุทธศาสนา ว่ามีความเชื่อเรื่องบาปมากน้อยเพียงใด ควรมีการศึกษาถึงโทษของบาปหรือการทำบาปที่ปรากฏในพระไตรปิฎก แล้วนำมาเสนอในรูปแบบของงานวิจัยให้เห็นซึ่งโทษของบาปหรือการทำบาป ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักเรียนที่มีความเชื่อเรื่องบาปกับกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีความเชื่อเรื่องบาป ว่ามีพฤติกรรมความก้าวร้าวต่างกันอย่างไร และควรมีการศึกษาถึงเหตุผลและสาเหตุของการตัดสินใจทำบาปของนักเรียน เพื่อหาวิธีการป้องกันและแก้ไขไม่ให้เกิดการทำบาป เพราะจะทำให้เกิดพฤติกรรมที่สังคมหรือพฤติกรรมที่เคียดชัง จนมองเรื่องของการทำบาปกลายเป็นเรื่องปกติ

References

- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2512). “วิทยาศาสตร์กับสิ่งปัจจุบัน”. ใน ชะลออุทกภาชน วิจัยพุทธปรัชญาเปรียบเทียบ หลักวิทยาศาสตร์.
- ฉลอง ภิรมรัตน์. (2521). **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: ประจักษ์การพิมพ์.
- ปาน จันทรานุตร. (2523). **ศีลธรรมกับปัญหาเยาวชน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร.
- พรรณี ชูทัย. (2522). **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร: วรวิทย์การพิมพ์.
- พระธรรมปิฎก. (ป.อ. ปยุตโต). (2554). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 24. นนทบุรี : บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- _____. **พุทธธรรม**. (2543). พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. **ไตรภูมิพระร่วงอิทธิพลต่อสังคมไทย**. (2543). พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระราชวิสุทธินโมลี (ทองดี สุรเตโช). (2526). **หลักธรรมสำหรับพัฒนาจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- พระภิกษุพล กตสโร (หงวนโรสง). (2549) “การศึกษาความเชื่อเรื่องบุญและบาปของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 2”. **วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

- พระมหาสินสมุทร พลจันทร์. (2544). “ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดเลย”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ภัทรา บุญสุยา. (2545). “ศึกษาระดับและเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สหวิทยาเขตหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สมพร เทพสิทธิ์า. (2542). **ศาสนาและจริยธรรมกับความมั่นคงของชาติ**. กรุงเทพมหานคร: สมาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2516). **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- เสฐียรโกเศศ. **ศาสนาเปรียบเทียบ**. (2515). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณาคาร.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2544). **เพื่อความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับหลักกรรม**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์.
- เสถียร พันธรั้งซี. **ศาสนาโบราณ**. (2521). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมสวัสดิ์ เตชพฤตินันท์. (2553). “ความรู้ ความเชื่อ และพฤติกรรมเรื่องกฎแห่งกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร”. **วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.